

Р. В. Тополя<https://orcid.org/0009-0000-6964-2974>кандидат юридичних наук, головний судовий експерт
Черкаського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру
Міністерства внутрішніх справ України

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У статті розкрито сутність адміністративно-правового забезпечення експертної діяльності в Україні. Що відображає внутрішню складову проблем забезпечення правосуддя та адміністративних органів доказами високої імовірності об'єктивності (довіри) в різних сферах суспільного відносин. Вони надаються високопрофесійними фахівцями, які мають на це відповідний отриманий за складною процедурою допуск. Узагальнено, що це є створення належних умов, постачання адміністративними органами всього необхідного суб'єктам здійснення експертної діяльності для проведення об'єктивного якісного повного дослідження відповідних об'єктів, з метою використання офіційних висновків експертиз у судочинстві та інших видах правового арбітражу, як провідних доказів прийняття правових рішень. Зроблено висновок що, адміністративно-правове забезпечення експертної діяльності в Україні має за мету створення належних умов для всебічного, повного, об'єктивного, комплексного дослідження об'єктів, процесів або явищ, для потреб судочинства та інших сфер право діяльності. Результатом експертної діяльності є отримання нової інформації та формування висновків. Воно здійснюється в різних сферах суспільного життя та для певних суб'єктів використання: судочинства, науки і освіти, економіки, фінансів, медицини, літератури, мистецтва, історичної та військової справи. Є суспільно корисною законодавчо регульованим видом суспільної діяльності. Здійснюється високопрофесійними фахівцями у своїй галузі (сфері) науки, які пройшли певну формально легалізацію та отримали відповідні допуски. Має юридичні наслідки для учасників правових відносин.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, докази, експерт, експертна діяльність, законодавства, постачання, судочинство, сутність.

Вступ. Природничі та гуманітарні явища характеризуються своїм змістом та сутністю. Не є виключенням із цього й суспільні відносини які виникають у сфері адміністративно правове забезпечення експертну діяльність в Україні.

Правопорядок безпека громадян є одним первинних пріоритетів діяльності публічної влади. Що неможливо здійснити без належної судів та правоохоронних органів системи. Вона, вони знаходячись на вершині здійснення судової та оперативно-розшукової діяльності вимагають різноманітних видів забезпечення. Провідним з яких з погляду правової складової є експертне забезпечення. Що здійснюється у відповідності до законів України спеціалізованими високо професійними фахівцями різних галузей.

Експертне забезпечення є складним суспільно політичне явище, в якому взаємодіють

різні галузі науки, права та воно охоплює своїм впливом всі види судочинства. Як складне гуманітарне та природничі явище воно характеризується своєю об'єктивною сутністю. Саме розкриттю її і буде присвячена ця стаття.

До адміністративно-правового забезпечення експертної діяльності в Україні звертали свою увагу вчені В. Авер'янов, В. Атаманчук, В. Басай, П. Біленчук, В. Галаган, В. Галуцько, А. Гірняк, Ф. Джавадов, О. Єщук, А. Іванищук, В. Ковальова, А. Лазебний, О. Олійник, І. Пиріг, В. Ревака, О. Сабинін, М. Сегай, Е. Сімакова-Єфремян, Г. Стрілець, А. Фурман, В. Шепітько, В. Юрчишин, В. Юсупов та ін. Проте вони безпосередньо аналізованої нами проблематики не торкалися, присвятивши свої наукові пошуки найбільш загальним спеціальним або суміжним викликам.

Постановка завдання. Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного права, теорії криміналістики, теорії експертології, доктринальних положень у цій сфері вчених та чинного законодавства розкрити сутність адміністративно-правового забезпечення експертної діяльності в Україні.

Результати дослідження. На початку нашого дослідження наведемо енциклопедичні знання що характеризують предмет нашого дослідження. Згідно із словником української мови сутність – це найголовніше, основне, істотне в кому-, чому-небудь; суть. У філософії – головне, визначальне в предметі, що зумовлене глибинними зв'язками й тенденціями розвитку і пізнається на рівні теоретичного мислення [1]. Експертна діяльність є специфічним видом людської діяльності, яка базується на практичних і теоретичних наукових знаннях; має пізнавальний, дослідницький характер; може проводитись у різних сферах суспільної діяльності; використовує методи та методики, що не суперечать закону та нормам моралі та ґрунтуються на сучасних досягненнях науки; має на меті всебічне, повне, об'єктивне, комплексне дослідження об'єктів, процесів або явищ; її результатом є отримання нової інформації та формування висновків. Експертна діяльність – це специфічний вид людської діяльності, заснованої на наукових знаннях, змістом якої є дослідження певних об'єктів, процесів або явищ спеціальними методами з метою надання науково обґрунтованих висновків [2]. Енциклопедичні джерела доводять що «експертиза» (фр. expertise) – це розгляд, дослідження експертом певних справ, питань, що потребують спеціальних знань (наприклад медична, бухгалтерська, судова експертиза) [3];

Законі України «Про судову експертизу» розвивається спеціальне, а не загальне розуміння змісту експертизи, наведемо його: «судова експертиза – це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів дізнання, досудового та судового слідства. Судову експертизу необхідно провести на місці події або за місцезнаходженням об'єкта дослідження, особа чи орган, які її призначили, мають забезпечити судовому експертові безперешкодний доступ до об'єкта дослідження й належні умови праці. Судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи, а також у випадках і на умовах, визначених чин-

ним законодавством України, – судові експерти, які не є працівниками зазначених установ [4].

На доктринальному рівні певну увагу окремим аспектам змісту адміністративно-правового забезпечення експертної діяльності приділяли вітчизняні вчені. Так, А. Фурман доводить, що експертиза (лат. expertus – «досвідчений») – це: а) фахове вивчення речових доказів чи фактів з метою з'ясування обставин і подання відповідних висновків; б) розгляд, дослідження якої-небудь справи чи якогось питання для одержання правильного висновку, винесення правильної оцінки; в) соціальна процедура психологічного оцінювання окремих визначених ситуацій, надбань людської діяльності чи особистості, яка проводиться відповідно до поставлених замовником завдань (запиту), вимагає поглибленого дослідження експертом певних психосоціальних проблем чи питань, а відтак і його ґрунтовної теоретико-методологічної підготовки та функціональної грамотності; г) оцінювання авторитетними спеціалістами стану об'єкта чи процесу, причини виникнення події чи можливих її наслідків, а також перспектив використання речей, ресурсів чи ухвалення конкретних рішень; д) метод обґрунтування експертом реального стану справ у певній сфері суспільного життя, з'ясування ґрунтовності вирішення актуальних завдань певною науковою дисципліною (соціологія, дидактика, психологія), а також оцінювання, що «пов'язане з побудовою системи ознак для розпізнавання, класифікації й аналізу складних інновацій, вироблення засобів вимірювання досліджуваних об'єктів при зміні довкілля, середовища» [5].

Експертна діяльність є видом діяльності, якому притаманні такі ознаки: 1) є специфічною формою людської діяльності, яка відрізняється від інших відношенням до оточуючого світу; 2) має пізнавальний дослідницький характер; 3) може проводитись у різних сферах суспільної діяльності; 4) використовує методи та методики, що не суперечать закону та нормам моралі та які ґрунтуються на сучасних досягненнях науки; 5) має на меті всебічне, повне, об'єктивне, комплексне дослідження об'єктів, процесів або явищ; 6) її результатом є отримання нової інформаційної та формування висновків. Вона є специфічним видом людської діяльності, зміст якої становить пізнання певних об'єктів, процесів або явищ спеціальними методами з метою надання науково обґрунтованих висновків [2].

На думку вченого-адміністративіста А. Іванищука, адміністративно-правове забезпечення –

це цілеспрямований нормативно-організаційний вплив норм адміністративного права, які розвивають та уточнюють конституційні норми, що визначають теоретико-правові засади функціонування публічної влади з метою створення належних умов для забезпечення суддями прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, публічного інтересу держави й суспільства загалом. На його погляд, за змістом адміністративно-правове забезпечення є системою норм адміністративного права, основоположних засад (концепцій, доктрин і принципів правового регулювання), адміністративно-правових відносин та адміністративного інструментарію (форм і методів адміністративної діяльності та адміністративних процедур), які у сукупності формують комплексний інститут адміністративного права, що наповнений численними вертикальними і горизонтальними зв'язками, поєднує однорідні суспільні відносини [6].

В своїй монографії І. Пиріг з посиланням на Т. Авер'янову, висвітлює що, сутність експертної діяльності є процес пізнання певних об'єктів через їх дослідження. Дослідження, як і доказування, є складовою процесу пізнання. Крім того чи не зазначає що, метою експертної діяльності є всебічне, повне, об'єктивне, комплексне дослідження об'єктів, у результаті чого формуються та надаються науково обґрунтовані висновки про ті чи інші властивості об'єктів дослідження, можливість існування певних фактів, доцільність прийняття, впровадження, використання окремих програм та інші питання, що можуть бути вирішено використанням спеціальних знань [1].

Наприклад умовах сьогодення експертна група «Юстиці ГЕУ» здійснює оцінку збитків завданих війною. Ними, в частині втрат житлового фонду декларуються як показники: вартість зруйнованого та пошкодженого житла, яке потребує відновлення; фактичні витрати, здійснені для відновлення пошкодженого житлового фонду; фактичні витрати на здійснення грошової компенсації постраждалим, житлові будинки (квартири) яких зруйновано; вартість зруйнованих та пошкоджених об'єктів малоповерхового житлового будівництва, у тому числі дачного та садибного типу, а також їх частини; – вартість зруйнованих та пошкоджених об'єктів незавершеного житлового будівництва [7].

Висновки. Усе вищевикладене дає можливість сформулювати такі узагальнення щодо сутності адміністративно-правового забезпечення експертної діяльності в Україні:

– сутність експертної діяльності є процес пізнання певних об'єктів через їх дослідження, як складової процесу пізнання;

– має за мету створення належних умов для всебічного, повного, об'єктивного, комплексного дослідження об'єктів, процесів або явищ, для потреб судочинства та інших сфер право діяльності, результатом експертної діяльності отримання нової інформації та формування висновків;

– здійснюється в різних сферах суспільного життя та для певних суб'єктів використання: судочинства, науки і освіти, економіки, фінансів, медицини, літератури та мистецтва, історичної та військової справи;

– є суспільно корисною законодавчо регульованим видом суспільної діяльності та галуззю права;

– здійснюється високопрофесійними фахівцями у своїй галузі (сфері) науки, які пройшли певну формально легалізацію і отримали відповідні допуски;

– має юридичні наслідки для учасників правових відносин – має бути обов'язково врахований арбітрами, або взята до уваги – факультативне додаткове значення;

Отже, с сутністю адміністративно-правового забезпечення експертної діяльності в Україні є створення належних умов, постачання адміністративними органами всього необхідного суб'єктам здійснення експертної діяльності для проведення об'єктивного якісного до повного дослідження відповідних об'єктів, з метою використання офіційних висновків експертиз у судочинстві та інших видах правового арбітражу, як провідних доказів прийняття правових рішень.

Список використаної літератури:

1. Сутність. Словник української мови : в 11 томах. Том 9. 1978. С. 860.
2. Пиріг І. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування: монографія. Дніпропетровськ : ДДУВС, 2015. 432 с.
3. Словник іншомовних слів / гол. ред. О. Мельничук. Київ : Київська книжкова фабрика, 1975. 775 с.
4. Про судову експертизу. Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. Ст. 232.
5. Фурман А., Гірняк А. Психодидактична експертиза модульно-розвивальних підручників: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, «Економічна думка», 2009. 312 с.
6. Іванищук А. Адміністративно-правове забезпечення судової влади в Україні : монографія. Київ ; Херсон : Грінь Д. С., 2015. 434 с.
7. Оцінка збитків завданих війною. Експертна група «Юстиці ГЕУ» 2023. URL: <https://ekspert-ocenka.com/dokumenty-ta-informatsiia/>

Topolia R. V. Essential characteristics of administrative and legal support of expert activity in Ukraine

The article reveals the essence of administrative and legal provision of expert activity in Ukraine. Which reflects the internal component of the problems of providing justice and administrative bodies with evidence of a high probability of objectivity (trust) in various spheres of social relations. They are provided by highly professional specialists who have the appropriate admission for this obtained through a complex procedure. It is summarized that this is the creation of appropriate conditions, the supply by administrative bodies of everything necessary for subjects to carry out expert activities for conducting an objective qualitative to complete study of the relevant objects, with the aim of using the official conclusions of experts in court proceedings and other types of legal arbitration, as leading evidence of legal decision-making. It was concluded that the administrative and legal provision of expert activity in Ukraine aims to create appropriate conditions for a comprehensive, complete, objective, complex study of objects, processes or phenomena, for the needs of the judiciary and other spheres of legal activity. The result of expert activity is obtaining new information and forming conclusions. It is carried out in various spheres of social life and for certain subjects of use: judiciary, science and education, economy, finance, medicine, literature, art, historical and military affairs. It is a socially useful, legally regulated type of social activity. It is carried out by highly professional specialists in their field of science, who have undergone certain formal legalization and received appropriate permits. It has legal consequences for participants in legal relations.

Key words: administrative and legal support, essence, evidence, expert activity, expert, legislation, proceedings, supply.